

Bijlage bij het hoorcollege *Het Israëlich-Palestijns Conflict*

HET ISRAËLISCH- PALESTIJNS CONFLICT

EEN HOORCOLLEGE OVER DE
HISTORISCHE ACHTERGROND,
HET INTERNATIONAAL RECHT,
DE GEOPOLITIEK EN
ZOEKTOCHT NAAR VREDE

door Maurits Berger

Inhoudsopgave

[Over Maurits Berger](#)

[Over Bob Kommer](#)

[C1. Twee volkeren, één land?](#)

[C2. Hoe het begon](#)

[C3. Oorlog en vrede met Arabische landen](#)

[C4. Palestijnen in verzet](#)

[C5. De ontspoorde vrede](#)

[C6. Land en volk](#)

[C7. Israëls veiligheidsbeleid](#)

[C8. De internationale gemeenschap](#)

[Gebruikte kaarten](#)

[Aanbevolen literatuur](#)

[Colofon](#)

Maurits Berger

Prof. dr. Maurits Berger is jurist en Midden-Oosten deskundige. Hij was senior onderzoeker aan het Clingendael Instituut voor Internationale Betrekkingen in Den Haag is thans hoogleraar *Islam en het Westen* aan de Universiteit Leiden. Hij heeft als advocaat in Amsterdam gewerkt en als onderzoeker en journalist in Caïro en Damascus. Van zijn hand verschenen diverse boeken voor een breed publiek, waaronder *De sjeik in de Domkerk*, *Islam is een sinaasappel* en *De halalborrel*.

Opgenomen i.s.m. Bob Kommer Studio's

Bob Kommer Studio's, opgericht in 1952, is één van de oudste geluidsstudio's van Nederland. Naast het verzorgen van geluid voor diverse natuur- en animatiefilms, doet Bob Kommer Studio's al meer dan 20 jaar het 6-kanaals surround geluid van Omniversum en andere IMAX-theaters in Europa. De studio wordt ook gebruikt voor o.a. het inspreken van luisterboeken en het opnemen van hoorcolleges.

Kijk voor meer informatie op www.bobkommer.com

Synopsis hoorcollege *Het Israëlich-Palestijns conflict*

C1. Twee volkeren, één land?

Onderwerp en doel van de collegereeks:

- Het gaat over het Israëlich-Palestijns conflict, niet over de algemene geschiedenis van Joden of Palestijnen.
- De reeks bespreekt niet alleen gebeurtenissen, maar ook interpretaties en controverses.
- Het conflict is complex met historische, juridische, politieke, psychologische en emotionele aspecten.

Begin en oorzaken van het conflict:

- De oorsprong wordt vaak betwist; sommige mensen leggen het begin duizenden jaren terug, maar in dit college wordt het begin het rond de late 19e en vroege 20e eeuw gesitueerd.
- Het conflict draait om wederzijdse aanspraken op hetzelfde land.

Joodse aanspraak op het land:

- De Bijbelse geschiedenis wordt vaak als argument gebruikt, maar er is beperkt archeologisch bewijs voor veel van deze verhalen.
- Joden zijn historisch meerdere keren verdreven uit het gebied (Babyloniërs, Romeinen).
- De diaspora leidde ertoe dat Joden eeuwenlang elders leefden, maar het verlangen naar terugkeer bleef.

Opkomst van het Zionisme:

- Eind 19e eeuw ontstond het idee om een Joodse staat te stichten.
- Aanvankelijk werden ook andere locaties overwogen (bijv. Oeganda, Madagaskar).
- Uiteindelijk richtte de beweging zich op Palestina, mede door historische en religieuze banden.

Palestijnse identiteit en geschiedenis:

- Sommigen trekken een lijn van de oude Filistijnen naar de Palestijnen, maar dat is historisch onzeker.
- In de 19e eeuw werd Palestina bewoond door een gemengde bevolking (moslims, christenen, Joden).
- Zionistische propaganda presenteerde Palestina als een “land zonder volk”, wat de Palestijnse aanwezigheid ontkende.

Benaming en politieke lading:

- “Palestijn” en “Arabier” zijn beladen termen; Israël gebruikt vaak “Arabier” om Palestijnse identiteit te ondermijnen.
- Palestijnen zelf identificeren zich steeds meer als een apart volk met recht op zelfbeschikking.
- De naam Palestina werd historisch gebruikt voor het gebied, maar na 1948 ontstond de staat Israël.

Conflict vanaf de 20e eeuw:

- De Eerste Wereldoorlog en de Britse overheersing speelden een sleutelrol in de basis van het conflict.
- Sindsdien claimen zowel Joden als Palestijnen het gebied als hun thuisland.
- Het fundamentele probleem blijft ongewijzigd: twee volkeren die aanspraak maken op hetzelfde land.

C2. Hoe het begon

Ontstaan van het Israëliisch-Palestijns conflict

- Het conflict vindt zijn oorsprong eind 19e eeuw, gevoed door twee nationalismen en drie beloften.

Nationalisme als drijvende kracht

- Nationalisme werd een wereldwijde beweging in de 19e eeuw, met de roep om zelfbestuur en eigen staten.
- In Europa leidde dit soms tot etnische zuiveringen en bevolkingsuitwisselingen (bv. tussen Grieken en Turken in 1923).
- Zelfbeschikking werd in 1918 door de Amerikaanse president Wilson geïntroduceerd als basisprincipe in het internationaal recht.

Joods nationalisme (Zionisme)

- In de 19e eeuw identificeerden veel Joden in Europa zich als Duits, Frans of Engels, maar werden vaak alsnog gediscrimineerd.
- Antisemitisme nam eind 19e eeuw toe, met gewelddadige pogroms in Rusland.
- Theodor Herzl schreef in 1885 *De Jodenstaat*, waarin hij pleitte voor een eigen Joodse staat als oplossing.
- Zionisten lobbyden bij koloniale machten voor een eigen grondgebied, uiteindelijk met succes bij Groot-Brittannië.

Arabisch nationalisme

- Arabisch nationalisme werd gevoed door koloniale overheersing door Europese landen.
- Palestina was deel van het Ottomaanse Rijk, waar Arabische nationalistten pleitten voor zelfbestuur.
- Hussein, de Sjarief van Mekka, speelde een belangrijke rol in de Arabische onafhankelijkheidsbeweging.

De drie tegenstrijdige Britse beloften tijdens WO1

- In 1915: Belofte aan de Arabieren (MacMahon-Hussein correspondentie)
 - Groot-Brittannië beloofde Arabische onafhankelijkheid als ze in opstand kwamen tegen de Ottomanen.
- In 1916: Sykes-Picot overeenkomst
 - Geheime afspraak tussen Frankrijk en Groot-Brittannië om het Midden-Oosten onder hun controle te verdelen.
- In 1917: Balfour-verklaring
 - Groot-Brittannië steunde de vestiging van een "nationaal tehuis" voor Joden in Palestina.

Brits mandaat en Joodse immigratie

- Na WOII werd Palestina een Brits mandaatgebied onder toezicht van de Volkenbond.
- Joodse immigratie nam toe, eerst druppelsgewijs, maar na de Holocaust sterk versneld.
- Joden kochten grond van grootgrondbezitters, waardoor Palestijnse boeren onteigend werden.
- Demografische verschuivingen leidden tot spanningen en gewelddadige conflicten (bv. in 1929 en 1936).

Voorstellen voor opdeling van Palestina

- 1937: Peel Commission Partition Plan
 - Eerste voorstel voor een tweestatenoplossing; Joden accepteerden het, Palestijnen wezen het af.
- 1947: VN-Verdeelplan
 - Verdeelde Palestina opnieuw, met grotere voordelen voor de Joden. Palestijnen verwierpen het.

Onafhankelijkheid van Israël en de Nakba (1948)

- 14 mei 1948: Israël roept onafhankelijkheid uit, net voor het einde van het Britse mandaat.
- Israël had al een functionerende staatsstructuur en een sterk leger.
- Etnische zuiveringen: 750.000 Palestijnen werden verdreven of vluchtten.
- Oorlog met Arabische landen: Syrië, Egypte, Jordanië en Irak vielen Israël aan, maar Israël was militair sterker.
- Resultaat:
 - Israël controleerde meer land dan oorspronkelijk gepland in het VN-verdeelplan.
 - Gaza kwam onder Egyptisch bestuur; de Westelijke Jordaanoever onder Jordanië.

Internationale erkenning en blijvende onvrede

- Israël werd snel erkend door de VS en de Sovjet-Unie.
- Palestijnse vluchtelingen werden ondergebracht door de UNRWA, maar konden niet terugkeren.
- De Palestijnen beschouwen deze periode als de Nakba (de ramp), terwijl Israël het viert als hun onafhankelijkheid.

Koloniale mentaliteit en Westerse perceptie

- In de vroege 20e eeuw werd zelfbeschikking vooral erkend voor Westerse volkeren, niet voor gekoloniseerde gebieden.
- Europese Joden in Palestina zagen het gebied als leeg en vonden zichzelf beter geschikt om het land te besturen.
- Pas later werden de Holocaust en religie belangrijke rechtvaardigingen voor de Israëlische staat.

C3. Oorlog en vrede met Arabische landen

Fasen in het Israëlisch-Palestijns conflict

- Het conflict kent verschillende fases en ontwikkelingen.
- De periode 1948-1973 wordt gekenmerkt door vier oorlogen tussen Israël en Arabische landen.

- Deze oorlogen waren klassieke militaire conflicten tussen staten en hadden indirect invloed op het Israëlisch-Palestijnse conflict.

De vier Arabisch-Israëlische oorlogen

1. 1948-1949 (Onafhankelijkheidsoorlog)

- Israël riep onafhankelijkheid uit en werd aangevallen door Egypte, Syrië, Jordanië en Irak.
- Israël, beter georganiseerd en gemotiveerd, won de oorlog en breidde zijn grondgebied uit.
- Grote Palestijnse vluchtelingenstroom (Nakba).

2. 1956 (Suezcrisis/Suez-oorlog)

- Egypte nationaliseerde het Suezkanaal, wat leidde tot een aanval van Israël, Groot-Brittannië en Frankrijk.
- De VS en de Sovjet-Unie grepen in en dwongen een terugtrekking af.
- Nasser van Egypte werd een Arabisch icoon, en de Arabische wereld radicaliseerde verder tegen Israël.

3. 1967 (Zesdaagse Oorlog)

- Israël lanceerde een preventieve aanval op Egypte, Syrië en Jordanië.
- Israël veroverde:
 - Sinaï en Gaza van Egypte.
 - Westelijke Jordaanoever en Oost-Jeruzalem van Jordanië.
 - Golanhoogten van Syrië.
- Grote verschuiving in de machtsbalans, Israël werd een regionale supermacht.
- Arabische Liga reageerde met de drie “nee’s”:
 - Geen vrede met Israël.
 - Geen erkenning van Israël.
 - Geen onderhandelingen met Israël.
- Begin van de Israëlische bezetting van Palestijnse gebieden.

4. 1973 (Jom Kipoer-oorlog / Ramadan-oorlog)

- Egypte en Syrië vielen Israël onverwacht aan.
- Israël werd verrast, maar herstelde zich met Amerikaanse wapenleveranties.
- Oorlog leidde uiteindelijk tot Israëlische strategische herzieningen en erkenning van Arabische militaire capaciteiten.

Gevolgen van de Jom Kipoer-oorlog (1973)

- Egypte sloot vrede met Israël (1979):
 - Sadat (Egypte) kreeg de Sinaï terug in ruil voor vrede.
 - Vredesverdrag werd bemiddeld door de VS.
 - Egypte werd uit de Arabische Liga gezet, maar keerde in 1989 terug.
- Palestijnen kwamen op eigen benen te staan:
 - In 1974 erkende de Arabische Liga de Palestijnse Bevrijdingsorganisatie (PLO) als officiële vertegenwoordiger van de Palestijnen.
 - De strijd tegen Israël werd voortaan door Palestijnen zelf gevoerd, in plaats van door Arabische staten.

De rol van de VS in het conflict

- VS steunde Israël steeds meer na de Suezcrisis (1956).
- De Koude Oorlog zorgde ervoor dat Arabische landen steun kregen van de Sovjet-Unie, waardoor de VS Israël ging steunen.

- Amerikaanse Joodse lobby werd sterker, vooral na het Eichmann-proces (1961) en de erkenning van de Holocaust.
- VN-resoluties over Israël en Palestina werden vaak geblokkeerd door een Amerikaans veto in de Veiligheidsraad.

Israëlische bezetting en internationaal recht

- Israël annexeerde Oost-Jeruzalem en de Golanhoogten → internationaal niet erkend.
- Internationaal recht (Conventies van Genève) stelt dat bezet gebied niet mag worden toegeëigend, maar Israël vestigde zich toch in de bezette gebieden.
- VN-resoluties:
 - 1948: Algemene Vergadering erkende Palestijns recht op terugkeer (niet bindend).
 - 1967: Veiligheidsraad riep op tot Israëlische terugtrekking uit de bezette gebieden in ruil voor vrede (wel bindend, maar niet afgedwongen).

Gevolgen

- Na 1973 trokken Arabische landen zich terug uit militaire conflicten met Israël.
- Israël werd erkend als militaire macht in de regio.
- Het conflict verschoof van een Arabisch-Israëlische strijd naar een directe Palestijnse strijd tegen Israël.
- Vanaf 1974 nam de PLO de leiding in de Palestijnse zaak.

C4. Palestijnen in verzet

Palestijns verzet na 1974

- Tot 1974 werd de Palestijnse zaak grotendeels vertegenwoordigd door Arabische landen.
- In 1974 erkende de Arabische Liga de PLO (Palestinian Liberation Organization) als de officiële vertegenwoordiger van de Palestijnen.
- De PLO werd opgericht in 1964 en bestond uit verschillende guerrillagroepen die zich richtten op de gewapende strijd tegen Israël.

Palestijnse vluchtelingen en hun status

- Vluchtelingenkampen in omliggende Arabische landen bleven bestaan, omdat Palestijnen geen nationaliteit kregen in die landen.
- Dit diende om het Palestijnse volk als aparte groep te behouden en hun recht op terugkeer te versterken.
- In deze kampen ontstonden guerrillabewegingen, die later samenvloeiden in de PLO.

Verzet en terrorisme: terminologie en perceptie

- Guerrilla-aanvallen werden uitgevoerd tegen Israëlische doelen, vaak vanuit buurlanden.
- Terrorismisme als methode: gericht op burgers, onverwacht en bedoeld om angst te zaaien.
- Vergelijking met andere verzetsbewegingen (bijv. ANC, IRA):
 - Sommige voormalige "terroristen" werden later politieke leiders (bv. Menachem Begin, Nelson Mandela).
- Palestijnen beschouwden hun acties als verzet tegen onteigening en bezetting.
- Israël rechtvaardigde haar militaire acties als zelfverdediging.

Palestijnse guerrillastrijd en aanslagen

- In de jaren '60 en '70 voerden Palestijnse strijders gewapende aanvallen en vliegtuigkapingen uit om aandacht te trekken.
- Beruchte aanslagen:
 - 1972: Olympische Spelen in München – Israëlische atleten gegijzeld en gedood.
 - 1976: Kaping van Air France-vlucht naar Entebbe – Israëlische commando's bevrijdden gijzelaars.
- Israëlische militairen en burgers werden het doelwit van Palestijnse aanvallen.
- Vergeldingsacties en escalatie: Israëlische aanvallen op Palestijnse kampen en militaire operaties in buurlanden.

Palestijns verzet vanuit buurlanden (tot 1982)

- Guerrilla-aanvallen werden voornamelijk vanuit Jordanië en later Libanon uitgevoerd.
- In 1970 werden PLO-strijders uit Jordanië verdreven (Zwarte September) en verhuisden naar Libanon.
- 1982: Israëlische invasie in Libanon
 - PLO verdreven naar Tunesië.
 - Massamoord in Sabra en Shatila (Palestijnse kampen), onder toezicht van Israëlische troepen.

Opkomst van Hezbollah

- Hezbollah ontstond in Libanon in de jaren '80 als een sjiietische militie gesteund door Iran.
- Voerde aanvallen uit op Israëlische troepen in Zuid-Libanon.
- 2006: Oorlog tussen Hezbollah en Israël – zware schade in Libanon, maar Hezbollah bleef bestaan.
- Israël trok zich in 2000 officieel terug uit Zuid-Libanon.

Overgang naar verzet van binnenuit (1987)

- 1987: Eerste Intifada (Palestijnse opstand):
 - Massale straatprotesten in de Westelijke Jordaanoever en Gaza.
 - Geweldloos verzet (stakingen, demonstraties) gecombineerd met stenen en molotovcocktails tegen Israëlische troepen.
 - Israël reageerde met hard militair optreden, hoge aantallen slachtoffers en arrestaties, ook onder minderjarigen.

Israëlische bezetting en nederzettingen

- Bezetting sinds 1967: Israël controleerde de Westelijke Jordaanoever en Gaza.
- Nederzettingenbeleid:
 - Israëlische kolonisten vestigden zich in bezette gebieden.
 - Palestijns land werd geconfisqueerd en door Israëlische militairen beschermd.
- Schendingen van internationaal recht:
 - Israëlische nederzettingen werden internationaal veroordeeld, maar bleven doorgaan.

Intifada en de aanloop naar de Oslo-akkoorden (1993)

- Intifada duurde 5 jaar en bracht Israël onder internationale druk.

- Dit leidde uiteindelijk tot de Oslo-akkoorden in 1993, waarin werd onderhandeld over Palestijns zelfbestuur.

C5. De ontspoorde vrede

Het Oslo-proces en de hoop op vrede (1993)

- In 1993 werd vrede gesloten tussen Israël en de PLO, vastgelegd in de Oslo-akkoorden.
- Drie belangrijke aanleidingen voor de akkoorden:
 - De Eerste Intifada (1987) – langdurige Palestijnse opstand in de bezette gebieden.
 - De erkenning van Israël door de PLO (1988) – formele stap naar diplomatie.
 - De Golfoorlog (1990-1991) – veranderde de internationale politieke dynamiek.
- Jordanië deed afstand van de Westelijke Jordaanoever en Oost-Jeruzalem (1988) en droeg deze gebieden symbolisch over aan de Palestijnen.
- De PLO riep daarop de Palestijnse staat uit, maar Israël erkende dit niet.

Verloop van de vredesonderhandelingen

- Madrid-conferentie (1991): Eerste brede diplomatieke poging tot vrede, maar zonder resultaat voor de Palestijnen.
- Oslo-akkoorden (1993):
 - Erkenning tussen Israël en de PLO.
 - Gedeeltelijk Palestijns zelfbestuur in de Westelijke Jordaanoever en Gaza.
 - Uiteindelijk doel: Twee-statenoplossing.
 - Belangrijke kwesties uitgesteld: Status van Oost-Jeruzalem, nederzettingen, Palestijnse vluchtelingen.
- Aanvankelijke hoop onder beide bevolkingen door afname van geweld.

Problemen en falen van de Oslo-akkoorden

- Israël beperkte Palestijns bestuur tot kleine, omsingelde gebieden.
- Israël bleef nederzettingen uitbreiden, wat een Palestijnse staat praktisch onmogelijk maakte.
- Palestijnen hadden geen controle over grenzen, economie of veiligheid.
- Grote teleurstelling onder Palestijnen over gebrek aan concrete resultaten.
- Corruptie binnen de PLO en gebrek aan bestuurlijke ervaring verzwakten hun positie.
- Hamas en andere groepen verwierpen de Oslo-akkoorden en zetten het gewapend verzet voort.

Opkomst van Hamas als tegenkracht

- Hamas groeide uit tot de belangrijkste Palestijnse oppositiebeweging.
- Was van oorsprong een intern verzet vanuit Gaza en de Westelijke Jordaanoever.
- Voerde een gewapende strijd tegen Israël, waaronder:
 - Zelfmoordaanslagen (eerste in 1993).
 - Afschieten van raketten vanuit Gaza.
- Israël gebruikt Hamas als tegenwicht tegen de PLO, maar dit versterkte Hamas op lange termijn.
- Escalatie van geweld ondermijnde het vredesproces.

Politieke crisis en de splitsing tussen Gaza en de Westelijke Jordaanoever

- Verkiezingen in 2006: Hamas wint, maar wordt internationaal niet erkend.

- Interne Palestijnse strijd tussen Hamas (Gaza) en de PLO (Westelijke Jordanoever).
- Definitieve breuk (2007): Hamas neemt de controle over Gaza, PLO blijft in de Westoever.
- Drie grote Israëlische militaire operaties tegen Gaza (2005-2023) vanwege raketaanvallen van Hamas.
- De tweestatenoplossing werd steeds onrealistischer door Israëlische bezetting, nederzettingen en de interne verdeeldheid onder Palestijnen.

Internationale status van Palestina

- In 2012 erkende de VN Palestina als waarnemende staat.
- In 2025 werd Palestina erkend door driekwart van de VN-lidstaten, maar Israël en bondgenoten blijven verzet bieden.
- Palestina voldoet niet aan de praktische kenmerken van een staat (geen controle over grondgebied of bestuur).
- Israël weigert Palestina als officiële staat te erkennen.

Het ontsporen van het vredesproces

- Het Oslo-proces werd ondermijnd door Israëlische nederzettingen en Palestijns geweld.
- Hamas werd een militaire en politieke speler in Gaza.
- De hoop op een tweestatenoplossing verdween langzaam.
- Het conflict bleef voortbestaan met periodieke geweldsuitbarstingen en politieke impasses.
- De Oslo-akkoorden begonnen als een hoopvolle stap naar vrede, maar door Israëlisch wantrouwen, Palestijnse verdeeldheid, Hamas' opkomst en voortdurende bezetting werd de weg naar een oplossing uiteindelijk geblokkeerd.

C6. Land en volk

Israëliërs: Oorsprong en Demografie

- Joodse migratie naar Palestina begon eind 19e eeuw, voornamelijk uit Europa.
- Na 1948 volgden massale immigraties:
 - Joden uit Arabische landen (Mizrahi-joden) vluchtten wegens antisemitisme en politieke druk.
 - Joden uit Jemen en Ethiopië werden per luchtbrug naar Israël gebracht.
 - Na het uiteenvallen van de Sovjet-Unie (1990-1991) migreerden zo'n 350.000 Joden uit Rusland en Oekraïne.
- Het Israëlische leger speelde een integrerende rol voor immigranten.
- Demografisch belang van migratie: Israël wil een Joodse meerderheid behouden.

Israëlische Samenleving en Etnische Verhoudingen

- 80% van de Israëlische burgers is Joods, 20% is Palestijns (officieel 'Arabische Israëliërs' genoemd).
- Terminologie als politiek instrument:
 - Joodse Israëliërs met Arabische afkomst worden 'Mizrahi-joden' genoemd, maar geen 'Arabische Joden'.
 - Palestijnse Israëliërs worden 'Arabische Israëliërs' genoemd, niet 'Palestijnen', om de link met Palestina te vermijden.
- Binnen Israël bestaan interne scheidslijnen:

- Ashkenazi (Europese Joden) vs. Mizrahi (Midden-Oosterse en Noord-Afrikaanse Joden).
- Zionisten vs. niet-Zionisten binnen de Israëlische samenleving.

Palestijnen: Verspreiding en Status

- Wereldwijd 14-15 miljoen Palestijnen, onderverdeeld in vier groepen:
 - Palestijnen in Israël (ca. 2 miljoen, Israëliisch staatsburgers met beperkte rechten).
 - Palestijnen in de bezette gebieden (Westelijke Jordaanoever, Oost-Jeruzalem en Gaza, ca. 5 miljoen).
 - Palestijnen in vluchtelingenkampen (o.a. in Libanon, Jordanië, Syrië).
 - Palestijnse diaspora verspreid over de wereld.

Ongelijkheid en Discriminatie binnen Israël

- Palestijnse Israëliërs (Arabische Israëliërs) hebben formeel gelijke burgerrechten, maar ervaren:
 - Grondbezit-beperkingen: geconfisqueerd land van gevluchte Palestijnen werd alleen aan Joden verkocht.
 - Beperkte bouw- en uitbreidingsmogelijkheden voor Palestijnse steden.
 - Uitsluiting van gemeentes met een Joodse meerderheid.
 - Geen verplichte dienstplicht, wat hun economische en sociale integratie bemoeilijkt.

Bezetting en Onderdrukking van Palestijnen in de Westelijke Jordaanoever

- Drie juridische systemen:
 - Israëliisch recht voor Joodse kolonisten.
 - Militair recht voor Palestijnen (met administratieve detentie zonder proces).
 - Beperkt Palestijns zelfbestuur in enkele gebieden.
- Militaire bezetting:
 - Hoge aantallen arrestaties (vaak zonder proces, inclusief minderjarigen).
 - Grootschalige vernieling van Palestijnse huizen (ruim 122.000 huizen sinds 1967).
 - Nederzettingenexpansie, ondanks internationale veroordeling.

Specifieke Situaties in Oost-Jeruzalem en Gaza

- Oost-Jeruzalem:
 - Israëlische overheid streeft naar 'Judaïficatie' (verjoodsing van de stad).
 - Palestijnse bewoners krijgen slechts voorwaardelijke verblijfsvergunningen en lopen risico uitgezet te worden.
- Gaza:
 - Volledig afgesloten gebied, omschreven als "de grootste openluchtgevangenis".
 - Onder controle van Hamas, Israël voert regelmatig militaire operaties uit.

Apartheid en Israëlische Identiteit

- Israëlische wetten en beleid maken structureel onderscheid tussen Joden en niet-Joden.
- Internationale organisaties (HRW, VN, Israëlische ngo's) noemen de situatie in de bezette gebieden apartheid.
- Israëlische wet (2018) bevestigt Israël als "natiestaat van het Joodse volk", exclusief zelfbeschikking voor Joden.

Gevolgen

- Israël balanceert tussen democratie en Joodse identiteit, wat spanningen veroorzaakt met de Palestijnen.
- Demografische cijfers zijn cruciaal: met 7 miljoen Joden en 7 miljoen Palestijnen in Israël + de bezette gebieden ontstaat een demografische uitdaging voor een Joodse staat.
- De bezetting en het nederzettingenbeleid creëren een explosieve situatie, die steeds verder escaleert.

C7. Israëls veiligheidsbeleid

Centrale focus op veiligheid

- Israël heeft vanaf zijn ontstaan prioriteit gegeven aan zelfbescherming, zowel militair als economisch.
- Israël heeft een dominante positie in het conflict met de Palestijnen en bepaalt grotendeels de situatie.

Economische en waterveiligheid

- Israël heeft weinig natuurlijke hulpbronnen; waterbeheer is cruciaal voor overleving.
- Water werd via een pijpleiding uit het Meer van Tiberias geleid, wat de stroom naar de Jordaanrivier verminderde.
- Dit leidde tot spanningen met buurlanden zoals Jordanië en Syrië, wat mede een aanleiding was voor de Zesdaagse Oorlog (1967).
- Israël bezette strategisch belangrijke gebieden zoals de Golanhoogvlakte en de Westelijke Jordaanoever, deels voor waterbehoud.

Militaire veiligheid en conflicten

- Israël is betrokken geweest bij vier oorlogen met buurlanden (1948-1973).
- Na 1973 verschoof de dreiging naar Palestijnse guerrilla, met conflicten in Libanon en twee Intifada's.
- Hamas werd een belangrijke tegenstander na 1988, met zelfmoordaanslagen en raketaanvallen.
- Israël bouwde een superieur leger en veiligheidsdiensten, gesteund door miljarden aan Amerikaanse hulp.
- Ontwikkeling van defensiesystemen zoals het IJzeren Koepel-raketschild.

Escalatie en veiligheid versus onderdrukking

- Israël intensiverde militaire acties tegen Palestijns verzet, wat leidde tot een vicieuze cirkel van geweld.
- De bouw van muren rond de Westelijke Jordaanoever en Gaza diende om Palestijnse toegang te beperken.
- De bouw van nederzettingen op Palestijns grondgebied heeft geleid tot een apartheidsituatie, volgens internationale waarnemers.
- Internationale gerechtshoven veroordeelden de muur, maar Israël negeerde deze oordelen.

Politieke doelen en ideologieën

- Er is geen eenduidig beleid, maar Israël lijkt steeds meer land in te nemen.

- Revisionistisch zionisme streeft naar Israëlische soevereiniteit over de Westelijke Jordanoever.
- Likoed-regeringen, waaronder Netanyahu, hebben actief de tweestatenoplossing ondermijnd.
- De nederzettingen en annexatieplannen maken een Palestijnse staat praktisch onmogelijk.

Toekomstige risico's voor Israël's veiligheid

- De situatie wordt steeds onhoudbaar: 5 miljoen Palestijnen verblijven in steeds slechtere omstandigheden.
- De vraag blijft of Israël met dit beleid zijn veiligheid vergroot of juist ondermijnt.

C8. De internationale gemeenschap

Wereldwijde betrokkenheid bij het conflict

- Het Israëlijs-Palestijns conflict trekt wereldwijd aandacht, terwijl andere conflicten, zoals Tibet of Soedan, minder aandacht krijgen.
- Dit komt doordat het conflict een **symboolfunctie** heeft en landen zich erin herkennen, afhankelijk van hun eigen geschiedenis en politieke situatie.

Reacties van landen worden vaak bepaald door binnenlandse politiek:

- **VS:** durft Israël nauwelijks te bekritisieren vanwege verkiezingen en invloedrijke pro-Israël lobby.
- **Oekraïne:** steunde Israël om Amerikaanse steun voor hun eigen oorlog tegen Rusland te behouden.
- **Duitsland:** steunt Israël onvoorwaardelijk vanwege historische schuld door de Holocaust.
- **Ierland:** sympathiseert met de Palestijnen vanwege zijn eigen koloniale verleden.
- **Iran en Venezuela:** regeringen zijn anti-Israël, terwijl delen van de bevolking juist pro-Israël zijn uit protest tegen hun eigen regimes.

De belangrijkste internationale spelers

- **Arabische wereld:**
 - Historisch sterke steun voor de Palestijnen, vooral gedreven door Arabisch nationalisme.
 - Religie speelde aanvankelijk geen grote rol, maar vanaf de jaren '70 kreeg islamitisch activisme meer invloed.
 - Ondanks retorische steun aan Palestina handelen veel Arabische landen vooral in eigenbelang, zoals vredesverdragen met Israël in ruil voor economische en militaire voordelen.
- **Het Westen (Noord-Amerika, Europa, Australië, Nieuw-Zeeland):**
 - Israël wordt als een westerse enclave in de Arabische wereld beschouwd en krijgt ruime financiële en diplomatieke steun.
 - Redenen voor steun:
 - Schuldgevoel over de Holocaust.
 - Israël wordt bewonderd vanwege militaire kracht en overleving tegen buurlanden.

- Sterke Israëlische diplomatie en lobby, terwijl de Palestijnen hier minder in investeren.
 - Dubbele standaard: Israël wordt vaak beschermd, ook als het internationale regels schendt.
- **Global South (Zuid-Amerika, Afrika, Zuid- en Zuidoost-Azië):**
 - Ziet Israël als een voorbeeld van westers kolonialisme, vergelijkbaar met andere koloniale projecten zoals Australië, Zuid-Afrika en de VS.
 - Steun voor Palestina komt voort uit hun eigen antikoloniale strijd.
 - Zuid-Afrika spande bijvoorbeeld een rechtszaak aan tegen Israël wegens apartheid.
- **Verenigde Naties:**
 - Israël heeft een slechte relatie met de VN, die vaak kritische resoluties aanneemt tegen Israël.
 - De VS gebruikt zijn veto in de VN-Veiligheidsraad om Israël te beschermen.
 - In de Algemene Vergadering steunen de meeste landen Palestina, terwijl het Westen een minderheidspositie inneemt.
 - Israël beschouwt de VN als bevooroordeeld en antisemitisch, en beperkte de toegang van VN-organisaties zoals UNRWA.

De impact op de internationale orde

- Het conflict verergert de breuklijn tussen het Westen en de Global South.
- Het ondermijnt het vertrouwen in de internationale rechtsorde, omdat Israël ondanks vele VN-veroordelingen niet wordt gestraft.
- Dit kan toekomstige diplomatie beïnvloeden, bijvoorbeeld als westerse landen steun zoeken voor Oekraïne maar afwijzing krijgen vanwege hun houding ten opzichte van Gaza.

De toekomst van het conflict

- Geen van beide partijen kan de ander volledig elimineren, wat betekent dat ze uiteindelijk tot een overeenkomst moeten komen.
- De sleutel tot vrede ligt in het overbruggen van het wederzijdse wantrouwen en het erkennen van elkaars bestaansrecht.

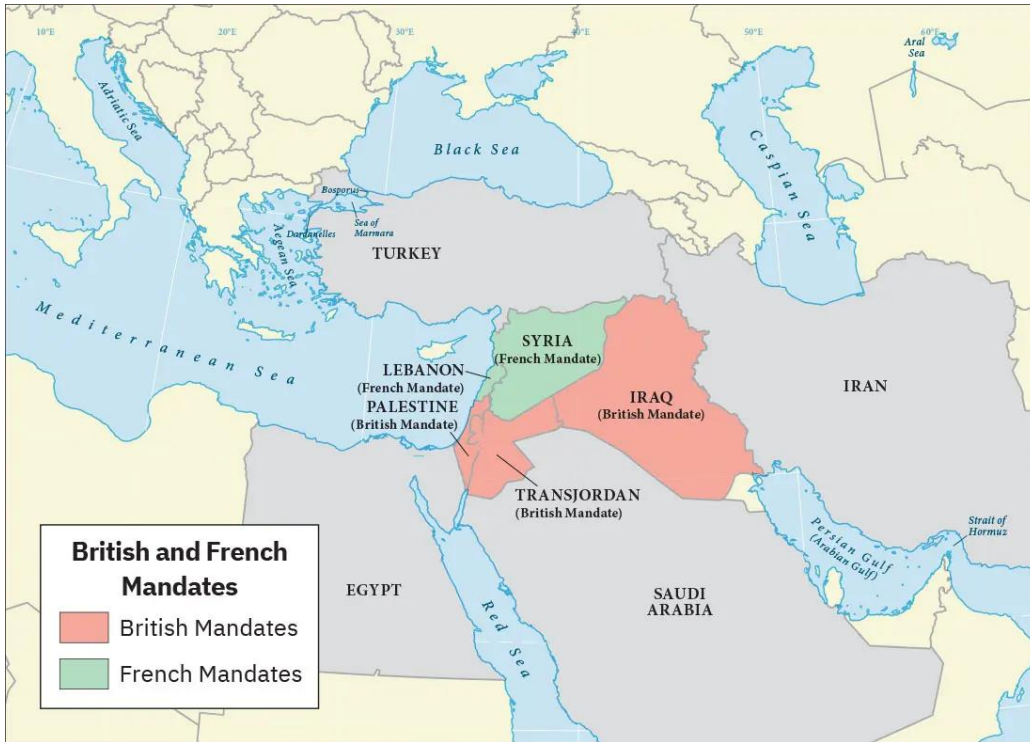
Gebruikte kaarten

1. Levant geografisch

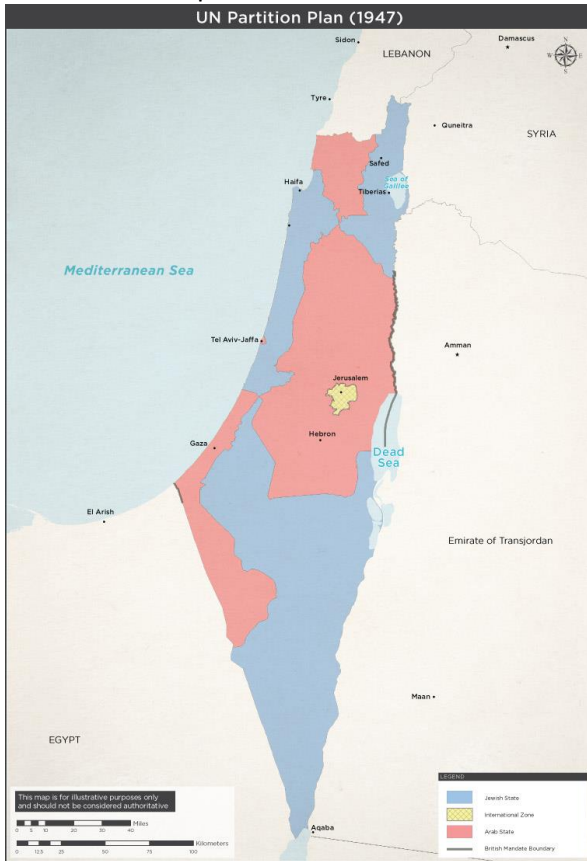
2. Kaart koloniaal Midden-Oosten 1914

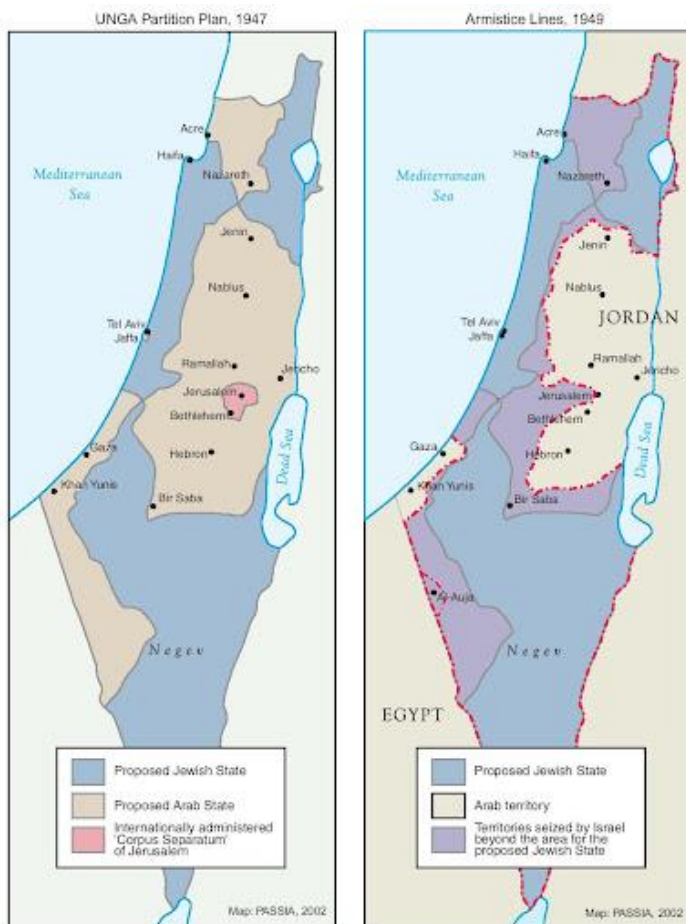
3. Kaart Mandaatgebieden

4. Kaart Verdeelplan 1937

5. Kaart VN verdeelplan 1947

6. Kaart Israël 1948

After the 1967 War

■ Land occupied by Israel in 1967

7. Kaart Israël en Bezette Gebieden 1967

Oslo II Map Outlining Areas A, B, and C

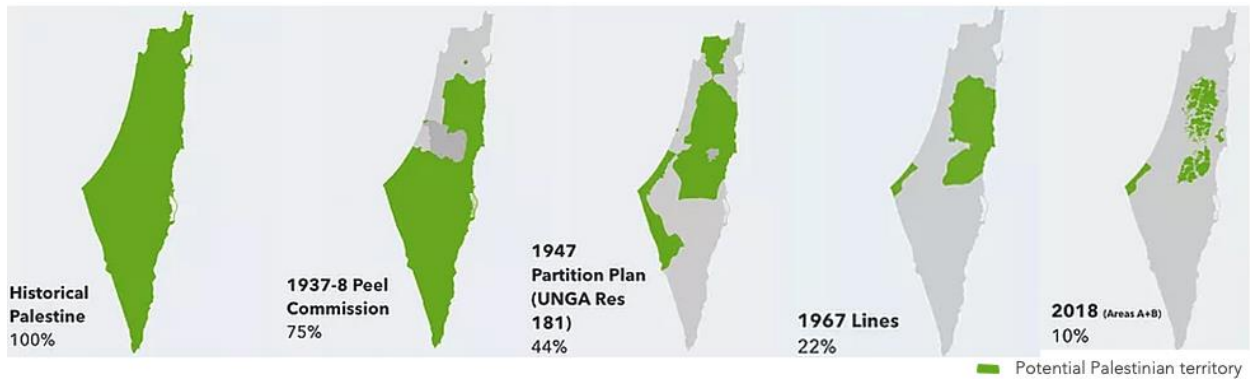
8. Kaart Westelijke Jordaanoever volgens Oslo Akkoord

9. Waterpijpleiding

10. Kaart Scheidingsmuur en Nederzettingen

11. Kaart opeenvolgende verdeelplannen

Aanbevolen literatuur

Geschiedenis algemeen:

- Morris, Benny. *One State, Two States. Resolving the Israel/Palestine Conflict*. Yale University Press, 2009.
- Khalidi, Rashid. *The hundred years' war on Palestine: A history of settler colonialism and resistance, 1917–2017*. Metropolitan Books, 2020.
- Bartov, Omer. *Israel-Palestine: Lands and Peoples*. Berghahn Books, 2021.
- Fordis, Daniel. *Israel. A concise history of a nation reborn*. Harper Collins, 2016.

Palestijnen en Palestina:

- Pappé, Ilan. *The ethnic cleansing of Palestine*. Simon and Schuster, 2007.
- Pappé, Ilan. *The forgotten Palestinians: A history of the Palestinians in Israel*. Yale University Press, 2011.
- Robinson, Shira N., *Citizen Strangers: Palestinians and the Birth of Israel's Liberal Settler State*. Stanford University Press, 2020.
- Said, Edward. *The Question of Palestine*. Vintage Books, 2015.
- Sayigh, Yazid. *Armed Struggle and the Search for State: The Palestinian National Movement, 1949-1993*. Oxford University Press, 1997.

Vredespogingen:

- Anziska, Seth. *Preventing Palestine: A Political History from Camp David to Oslo*. Princeton University Press, 2018.
- Lustick, Ian S. *Paradigm lost: From two-state solution to one-state reality*. University of Pennsylvania Press, 2019.

Hamas:

- Roy, Sara. *Hamas and Civil Society in Gaza: Engaging the Islamist Social Sector*. Princeton University Press, 2014.
- Wagemaker, Joas. *Hamas. Palestijns nationalisme en militant pragmatisme*. Amsterdam University Press, 2024

Israël:

- Shlaim, Avi. *The Iron Wall: Israel and the Arab World*. W.W. Norton, 2014
- Caplan, Niel. *The Israel-Palestine Conflict: Contested Histories*. Wiley, 2011
- Troen, S. Ilan, et al. *Essential Israel*. Indiana University Press, 2017
- (Documentaire:) *The Gatekeepers*: <https://www.youtube.com/watch?v=taRP6vnx6aA>
- (Documentaire:) *Israelism*: <https://www.youtube.com/watch?v=lq6J7Q6L0yw>

Holocaust:

- Arendt, Hannah. *Eichmann in Jeruzalem. De banaliteit van het kwaad*. Olympus, 2016 (vertaling)
- Segev, Tom. *The Seventh Million. The Israelis and the Holocaust*. Hill & Wang, 1993

Colofon

Home Academy geeft hoorcolleges uit voor thuis en onderweg. Direct te downloaden of onbeperkt te beluisteren in de Home Academy Club. Interessante onderwerpen, van geschiedenis tot natuurwetenschappen, voorgedragen door boeiende sprekers. Zo kan je kennis opdoen in de auto, in de trein, op de fiets of thuis op de bank. Download de Home Academy app voor het beluisteren van onze hoorcolleges op een mobiel of tablet.

Kijk verder op www.home-academy.nl

Uitgave	Home Academy Publishers Tel: 0182 – 370001 E-mail: info@home-academy.nl
Opname	Bob Kommer (Den Haag, voorjaar 2025)
Stem Inleiding	F.C. van Nispen tot Sevenaer
Mastering	Frits de Bruijn
Vormgeving	Floor Plikaar

© Hoorcollege Copyright 2025 Home Academy Publishers B.V.
ISBN 978 90 8530 278 0
NUR 692, 77, 78

Alle rechten voorbehouden. Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen, mag niets uit deze uitgave worden vervoelvoudigd, uitgeleend, verhuurd, uitgezonden, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door (foto)kopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaand schriftelijk toestemming van de uitgever.